

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

§. 3. Quæ regulæ seruandæ sunt in legis interpretatione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

hanc interpretationem per se esse exclusam, ut non possit etiam precepto excludi.

7 Dixi, regulariter loquendo solum prohiberi interpretationem fruolam, & contra mentem legislatoris. Nam aliquando etiam interpretatio doctrinalis prohibetur, non quacunquē, sed quæ typis mandatur, & ex professo fit. Hæc enim interpretatio est, quæ videtur prohibita à Pio IV. in Bulla confirmatoria Concilij Tridentini: ibi enim prælati præcipitur, sub pena interdicti ab ingressu Ecclesiæ, & reliquis omnibus sub pena excommunicationis late sententiæ, ne commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllūmve interpretationis genus super ipsius Concilij, decretis quoquo modo edere, aut statuerent audeant, etiam præterea maioris corroboracionis, aut executionis ipsius Concilij. Per quæ verba, cū prima facie videatur prohibita quælibet declaratio supradicti Concilij; quia illud verbum *edere* non solum de declaratione typis excusa, sed de qualibet quomodolibet dicta & publicata sumi potest, vt tradit ex aliis Simon Scharidius in *lexico iuris, verbo edere*; & probat textus in l. 1. §. 1. *si quis ex argentariis, §. in vitium, ff. de edend. attamen consuetudine ipsa declaratione typis excusa intelligitur, quæ consuetudo verbo in proprietate præualere debet; & ita tradit Eman. Rodrig. tom. 1. regul. qq. quæst. 11. art. 3. Henric. 1. p. summ. lib. 7. de indulg. cap. 19. n. 4. Salas disp. 21. sect. 11. vers. neque obstat. August. Barbosa, in remiss. Concilij, sess. 15. cap. 2. de reformat. Reginald. lib. 20. num. 13. sine. Adde neque etiam prohiberi quamlibet interpretationem typis excusam, sed etiam, quæ ex professo desumitur. Nam si volum, vel alterum Tridentini decretum incidenter interpretari, huius decreti non aduertatis, vt notauit Eman. supra Bonacina disp. 1. q. 1. p. 8. n. 3. sine. Suar. tom. 5. de censuris. disp. 27. sect. 7. n. 12. Salas sect. 11. vers. ad secundum. Illa ergo interpretatio videtur hic tantum prohibita, quæ esset quasi glossa, & scholia, & commentaria Concilij, quæque esset ex professo desumpta, & authenticis scriptis redigenda. tradit Burgos de Paz. in proœmio legum Thuri, num. 236. pag. mibi 35. column. 4. & sequentibus.*

§. III.

Quæ regulæ seruandæ sint in legis interpretatione.

- 1 Si de intentione constat, illi standum est.
- 2 Seruanda est proprietatis verborum.
- 3 Quod est verum, etiam si legislator extra legem dicat, se aliter intelligere.
- 4 Limitant aliqui in lege correctoria, sed nobis non probatur.
- 5 At limitandum est, nisi ex proprietate verborum sequatur absurdum.
- 6 Item nisi reddatur lex inutilis.
- 7 Quæ proprietatis verborum seruanda est? Resoluitur seruandam esse naturalem.
- 8 Quod est intelligendum de lege præceptiua, & penali, non de fauorabili: hæc enim ad concordiam etiam significacionem extenditur.
- 9 Quid si duplicem habet significacionem.
- 10 Intentio legislatoris, & materia legis ex proœmio desumitur.
- 11 Interpretatio in lege fauorabili extendenda est, in penali limitanda.
- 12 Quoties de obligatione agitur, stricta interpretatio faciendæ est.
- 13 Correctio legis vitanda, quoad fieri possit.
- 14 Lex noua debet secundum antiquam interpretari.
- 15 Videnda sunt alia regula pro legum interpretatione in Doctoribus relatis.

HÆ regulæ dirigitur ad inuestigandam mentem, & intentionem legislatoris, nam si de hac constat aliquibus aliis circumstantiis, illa obseruanda est; quidquid in contrarium verba legis aliud significant: iuxta l. non dubium, C. de legib. vbi dicitur, in legem committi, qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem, idem colligitur ex l. sci-re, §. aliud, ff. de excusat. tutor. & ex l. non aliter, ff. de legat. 3. & l. si pater, §. dolo firmis, ff. de legat. 2. & ex cap. humane aures, 22. quæst. 5. cap. secundo requiritur, de appellat. cap. ratio nulla, de prebend. & aliis. Ratio est, quia verba apponuntur ad declarandam mentem, & intentionem profertentis. Ergo si illam mentem non declarat, illis standum non est: sic docet, & late probat Tiraquell. ad l. si unquam, Cod. de reuocand. donum, verbo libertas, num. 45. Azor 1. part. lib. 5. quæst. 9. Salas disputat. 21. sect. 3. vers. at si ratio. Bonacina disput. 1. q. 1. punct. 8. à num. 4. Suarez lib. 6. cap. 1. à num. 12. Sanch. lib. 2. disp. 37. n. 3.

2 Prima ergo regula ad mentem legislatoris inuestigandam, ea est, ut in legis interpretatione seruetur proprietatis verborum, & secundum illam proprietatem intelligatur legem

latam esse, sic Suarez illo cap. 1. n. 7. Salas disp. 21. sect. 3. n. 4. Azor 1. p. lib. 5. cap. 16. quæst. 9. Bonacina disp. 1. quæst. 1. punct. 8. n. 15. Eman. Rodrig. tom. 1. regul. qq. 9. n. 11. ar. 6. vers. tertio regula, & conat ex l. non aliter, ff. de legat. 3. & in l. prospecti, ff. qui, & à quibus, & colligitur satis ex cap. 2. §. sed neque, de translat. Episcop. Ratio est manifesta, quia legislator debet procurare legem claram esse, & distinctam. Ergo debet vti verbis in significacione propria, aliis nihil firmum stabilitur, sed omnia essent euallationibus subiecta.

3 Quod ad hoc verum est, vt etiam si legislator extra legem dicat se aliter intelligere, quam ipsa verba sonant, non obligatur eius interpretationi stare, quia duplici ex capite obligari possemus; vel quia illa interpretatio est declaratio clara mentis habitæ à legislatore, cum legem tulit; vel quia est ipsius legislatoris. Non primum, quia manifestum est non esse ipsius declarationem, siquidem ad improprium significacionem recurrit, & non est præsumendum legislatorum improprie fuisse loquutum, cum legem tulit, ac proinde neque illam interpretationem imbitam esse in lege: si autem in lege imbita non fuit, ad illam modò extendi non potest; quia lex extendi non potest ad casum, qui à principio à lege non fuit comprehensus, vt optime docet Anton. cap. post translationem, de renunciat. n. 34. & ibi Abbas in 2. lectura, num. 17. Sanch. lib. 2. de matr. disp. 37. num. 3, quia si extendere de nouo, iam esset noua lex, & nouum præceptum. Ergo illa declaratio, quatenus est declaratio mentis habitæ, non obligat. Item quod ex verbis non venit intelligendum, neque ex mente proueniente creditur. l. Labeo, §. id Tubero, ff. de sublecl. legat. Neque etiam quatenus est facta ab ipso legislatore; quia dum ipse legislator non promulgat suam declarationem, & per illam intendit obligationem inducere, solum hæc habet vt quidam specialis Doctor, cuius opinionem, & sensum sequi non tenemur, cum rationes firmæ sunt in contrarium, sic docent Salas disp. 21. sect. 13. punct. 31. Sà verb. lex, n. 25. & 26. Bonac. disp. 1. quæst. 1. part. 8. num. 16. Qui omnes testantur ea de causa Hostiens. & alios Doctores recessisse à declaratione facta ab Innocent. I V. super constitutione à se antea edita.

4 Limitant tamen supradictam doctrinam aliqui Doctores in lege correctoria; in hac enim dicunt impropria esse verba, & recedendum à communi illorum significacione, vt iuris correctio vitetur: sic docent Abbas cap. cum olim, sine, de sentent. & re iudic. Felin. c. non potest, eodem tit. num. 8. vers. limita dupliciter. Anton. cap. cum dilectus, n. 15. & ibi Imola n. 12. de consuetud. Alexand. consil. 85. num. 12. lib. 4. Mieres de maioritibus, 1. part. quæst. 1. num. 74. Gozad. cons. 43. n. 2. Berouus cap. quoniam, num. 31. de iure patronat. Guiter. lib. 33. pract. q. 15. n. 34.

Hæc tamen limitatio absolute sumpta mihi non probatur, quia ratio supradicta æquè in omnibus legibus militat, scilicet debet profiri per verba in communi acceptatione sumpta, ne æquiuocacionibus, & fallaciis exposita sit. Quapropter si in aliquo sensu proprio verba explicari possunt, quo legis correctio vitetur, etiam si ille sensus non sit ita proprius, ille retinendus erit, Quod abundè constat ex cap. cum olim, de re iudic. in fine, vbi ad electionem requiritur et concordia eligentium, & tamen si maior pars in vnum conuenierit, censentur omnes concorditer conuenire, ne communi iuri fiat derogatio, vt tradit ibi glossa, & Panorm. Suar. lib. 6. c. 1. n. 18. Salas disp. 21. sect. 6. n. 16. quia illa in iure vocatur concordia: recurrit autem ad sensum improprium, nunquam licet sine manifesta ratione, vt iam dicam.

5 Secundo limitant, nisi ex proprietate verborum sequeretur aliqua absurditas, vel iniquitas in legislatore; tunc enim verba impropria sunt, vt vitetur iniquitas. Placet hæc limitatio, quia cum lex debeat esse iusta, non debet præsumi voluisse legislatorem iniustitiam committere in illa ferenda: colligitur ex l. nulla iuris ratio, ff. de legib. & l. 1. §. 19. eodem tit. & tradunt Azor lib. 5. cap. 16. quæst. 9. Salas disp. 21. sect. 3. num. 4. vers. at si Suarez lib. 6. cap. 1. numer. 17. Eman. Sà verbo interpretatio, num. 1. Bonacina disp. 1. quæst. 1. punct. 8. num. 14.

6 Tertio limitant, nisi ex proprietate verborum redderetur lex inutilis, tunc enim ad impropria posse recurri, sic Nauarr. cap. 27. n. 51. Couarr. 3. variarum, cap. 3. num. 9. Felin. in cap. translatio, de consuetud. n. 14. Suarez lib. 6. cap. 1. num. 7. Malcard. de probat. conclus. 596. num. 2. Sarmiento lib. 1. sect. 1. cap. 12. num. 7. Tiraquell. in Leonubinal. glossa 5. n. 15. & alij apud ipsos. Et probatur ex cap. si ciuitas de sentent. excommuni. in 6. vbi ne sententia interdicti illuforia reddatur, extenditur ad suburbia, & in l. 4. ad Macedoniam, vbi ratio: mutui filij familias excusantur ab obligatione: extenditur hoc privilegium ad venditionem pecunia credita, sub nomine testamenti etiam codicillis intelligitur, ne fiat illuforia dispositio, sic glossa cap. vlt. de resuris in 6. Verum si rectè pendatur, hæc non est limitatio conclusiua: non enim verba impropria sunt, sed reuera propria illorum significacione extenditur lex ad ea, quæ sunt omnino connexa, suburbia enim est accessorium ciuitati, & ea de causa interdicta ciuitati, interdiciuntur suburbia.

bita, sicut interdicta Ecclesia, & ceterum interdictum, quia est accessorium & lex loquens de testamentis, debet ad codicillum extendi; quia est accessorium, seu illius complementum, Item venditio pecunia credita est proprie mutuum, Quid mirum si nomine mutui comprehendatur in dispositione favorabilis.

7 Sed inquires, quare proprietates verborum servanda sit, naturalis, an civilis? Naturalis voco, quae ex communi hominum acceptatione habetur. Civilis, quae ex sola fictione iuris, & per quandam quasi translationem, Exemplis res declaratur. Nomen mortis ex communi hominum acceptatione mortis naturalis est accommodatum; at fictione iuris, & per quandam quasi analogiam, & translationem, professioni religiosorum, & exilio attribuitur. Item nomen filius de naturali dictum est: ac iuris beneficio de illo, qui privilegio Principis est adoptatus. Item nobilitas attribuitur illi, qui ex iure sanguinis talis est: per translationem autem accommodatur ei, qui ex Principis beneficio factus est.

Respondit ergo: per se loquendo servanda est proprietates verborum naturalis, seu quae communi hominum acceptatione, & vti habetur; & iuxta illam lex intelligenda est: quia analogum absolute sumptum ita pro famulorum, & principiori significatur. Colligit manifeste ex l. vlt. m. c. de his qui veniant aditus, vbi legitima, & perfecta aetas de naturali intelligitur, non de illa, quae beneficio Principis obinetur. Idem sumitur ex cap. susceptum, de rescriptis, in 6. & tradit ibi glossa: & Titularibus exortans, in l. si unquam. Codic. de reuocandis donat. verbo susceptis, num. 17. Martens, lib. 5. tit. l. 8. glossa 3. sine n. 15. vbi probat leges de filiis loquentes ad legitimorum referri.

8 Haec doctrina habet verum in lege praecipiente, & periculi: at in lege favorabili non solum proprietates verborum, communis, sed etiam civilis solet attendi, & secundam viamque proprietatem lex extenditur. Quia ratio favoris perit, vt extendatur lex, quantum fieri possit servata proprietate verborum, Haec enim ratione sub nomine filij in his dispositionibus venit adoptivus, & sub nomine legitimi l. gremiatus, sic Suar. lib. 6. cap. 2. n. 6. Bonac. disp. 1. quaest. 1. p. 8. n. 9. & seq. Menoch. lib. 4. praesumpt. 89. n. 36. & seq. vbi id variis limitationibus, & ampliationibus confirmat, & pluribus Doctoribus erorat. Adhaerent tamen cum Eman. Rodrig. tom. 1. reg. 99. §. 11. art. 6. reg. 12. verba legis esse intelligenda secundam subiectam materiam; cap. intelligencia, de verbor. signific. Exemplum desumit ex Bulla Clement. VII. qua de creuitur informationes illorum, qui in religionem debent ingredi, esse faciendas a 4. Parribus ex antiquioribus Conuentus, & Notario: nomine autem Notarii non regus, nec Apostolicus, sed electus a provinciali, vel generali est intelligendus.

9 Quod si verba duplicem significationem, propriam, & vitalem habeant, & lex sit favorabilis, & vtiq; posse accommodari, in vtraque est intelligenda: quia id petit favor: at si vitalem solum tenere non possit, vel sic lex praecipiente, correctoria, vel poenalis: tunc in casu dubio legis materia spectanda est, & benignior sensus amplectendus. Bart. in l. omnes populi, ff. de iustit. & iure, n. 58. Sa communiter receptus verbo interpretatio, Salas disp. 21. sect. 3. octava regula; & traditur in l. benignior, ff. de legib. & videtur constare ex reg. 68. ff. de reg. iur. ibi, quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipitur, quae rei gerenda aptior est. Semper tamen vltis loquendi communis est praeferenda propriae verborum significationi, eo quod semper praesumatur legislator iuxta communem intellectum verba proferre; quia lex est communis omnibus, & omnibus proponitur obsequenda; ac proinde debet proponi verbis communi vti accommodatis, sic Eman. Sa verbo interpretatio, n. 15. Salas disp. 21. sect. 3. vers. prima regula, Sanch. lib. 6. disp. 24. §. 3. Azor. lib. 5. cap. 16. quest. 6. & constat ex l. librorum, §. quod tamen Cassius, ff. de legat. 3. & ex cap. cum dilectus, de consuetud. Ex quo fit, si consuetudo declararet, in quo sensu verba sunt acceptanda, illi necessario est standum; quia consuetudo est optima legum interpret. l. si de interpretatione, ff. de legib. & l. in obscuris, ff. de reg. iur. & cap. cum dilectus, de consuetud. sic Azor supra. Salas, vers. vnde decima.

10 Materia autem legis, & praecipiti & consequenter intentio legislatoris ex nullo alio ita effeclate colligi potest, quam ex proximo, & initio legis: sed enim ibi apponitur finis, & causa, ob quam lex ferretur, & ad aliud referens Tiraquel. tract. cessante causa, l. vlt. m. c. num. 67. Burgoz. de Paz conf. 32. n. 6. Mol. lib. 1. de rimoz cap. 1. n. 3. 4. 1. & cap. 12. n. 18. Canticer. 3. pract. 9. n. 90. & 91. Salas disp. 21. sect. 3. vers. tertia regula Suar. lib. 6. cap. 1. n. 11. Thom. Sanch. alib. 2. disp. 37. n. 3. in medio. Emanuel Rodrig. tom. 1. reg. 99. §. 11. art. 6. vers. prima regula, & alij apud ipsos; & constat ex l. regula, circa finem, ff. de iur. & facti ignoz. & l. fin. ff. de testamentaria tutela, & ibi Bart. & alij.

11 Secunda regula esse potest, quam tradit Franucl Sa verbo interpretatio, n. 1. & fere ab omnibus Doctoribus recipitur Interpretatio (inquit) in poenis, faciendae est mitior, in fau-

rabilibus amplianda, in dubio faciendae, vt potius valeat res, quam percat. T triplicem partem habet huiusmodi regula, Prima est in poenis esse faciendam mitiorem interpretationem, & est decisio textus in cap. panis, de regul. iur. in 6. l. penult. ff. de panis. Secunda pars, scilicet in favorabilibus latam esse interpretationem faciendam; constat ex reg. iuris, Odiu restringi, & fauores conueni ampliari, l. in testamentis, ff. de reg. iur. & tradit glossa communiter recepta l. fin. ff. de constitution. princip. Tertia pars, vt in dubio pro valore actus interpretatio faciendae sit. Quia nemo praesumendus est iniuriter operari, ex l. 3. ff. de milit. testamento, l. quoties, la 2. ff. de robis dubis, l. quoties, de verbor. obligat. & tradit Menoch. de praesumpt. lib. 6. c. 10. ra praesumpt. 5. Sanch. lib. 1. disp. 38. num. 4. & lib. 3. disp. 35. num. 19.

12 Tertia regula est similis praecedenti, quamque tradit Eman. num. 2, scilicet vbi tractatur de obligatione, strictam esse interpretationem adhibendam, cap. 1. de iur. iurando in 6. l. quidquid adstringendi, ff. de verb. oblig. est enim obligatio res odiosa, ac proinde restringenda, quoad fieri possit: quapropter in contractibus iuxta minimam obligationem est interpretatio faciendae l. semper in stipulationibus, ff. de reg. iur. Ex eadem regula nascitur reo potius in iudiciis fauendum esse, quam auctori; & possessori, quam petitori, §. commodum, in sit. de interdicitis, l. fin. Cod. de probationib. Et ratio est, quia non est inducenda obligatio sine manifesta ratione: sic docent Salas disp. 21. sect. 3. vers. octava regula, Sanch. lib. 1. disp. 9. n. 11.

13 Quarta lex nunquam censetur derogata alia lege, nisi lex derogans priori sit omnino contraria; quia correctio legis vitanda est, quoad fieri potest, ex l. praecipimus, Cod. de appellat. Quocirca si lex prior sit specialis pro aliquo casu, & posterior generaliter loquatur, non est censenda correctio prior, sed potius posterior limitari priori, nisi expresse verbis posterior priori contradicat, argum. cap. cum expediat, de elect. in 6. & si quando, C. de inofficiis, testament. l. sed & posteriore, ff. de legibus, Anton. Gabriel. 2. tom. comment. lib. 10. verbo lex, fol. 50. colum. 2. Azueud. lib. 5. recapitul. tit. 4. l. 1. num. 12. & ibi Matienzo glossa 2. n. 11. & 12. Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 14. n. 6. Salas disp. 21. sect. 6. n. 16. Rebellus lib. 1. de obligat. in sit. q. 6. sect. 5. Quae doctrina adeo vera est, vt etiam posterior lex habeat clausulam, Non obstante, ex illa non intelligatur prior derogata, nisi quatenus posteriori est contraria quare si per aliquam limitationem, vel distinctionem possit prior lex specialis sustineri, retinenda est, sic Sanchez supra. cum gloss. Authent. de successione, ab intestato, circa princip. verbo vacantibus, Bart. super extraneas, ad reprimendam, §. non obstantibus num. 6. & l. sciendum, verbo non compelli, ff. qui satisfare cogantur, h. 2. & ibi Laf. n. 4. & in l. 1. n. 9. ff. solutio matrim. Nunquam tamen per legem generalem constitutiones speciales & consue. udines prouinciarum censetur derogata, quia cum haec constitutiones ad factum pertineant, illarum ignorantia in legislatore supremo praesumitur, ex c. 1. de constitutionib. in 6. & notauit Salas illa disp. 21. sect. 6. & est omnium.

14 Quinta regula esse potest, vt semper lex non debeat secundum antiquam interpretari, ex l. non est nouum, & l. sed & posteriores, ff. de legibus, l. 1. §. lex Falcatia, ff. ad legem Falcatia, vbi Alexand. n. 7. & gloss. notabilis in l. sciendum in glossa 1. ff. qui satisfare cogantur, & tradit Menoch. casu 499. n. 22. & centur. 6. casu 502. n. 67. vers. & quidem hac opinio, Quod adeo verum est, vt licet antiquiores leges abrogatae sint, iuxta illas nouae sunt explicandae: vt notauit ex Bart. & Ludouic. Goh. Barcos de Paz l. 1. Tauri, n. 570. Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 24. n. 6. Rursus, quoties lex vna venit ad interpretationem alterius, recipit omnes limitationes, restrictiones, ac extensiones, quas recipit lex interpretata, vt deciditur authent. de filiis ante dotali instrum. natis, collat. 3. ibi cum omnibus manifestum sit oportere ea, quae adiecta sunt per interpretationem in illa valore in quibus & interpretatis legibus sit locus, vbi glossa aduertit esse mirabile verbum, Idem colligitur ex l. nihil, ff. de coniungendis cum emancipato liberis, & ibi Bart. Ludouic. Roman. conf. 345. n. 18. & seq. Socin. conf. 187. & 188. n. 4. lib. 2. Matienzo, alios plures referens lib. 5. tit. 4. l. 2. §. 19. n. 6. & 10.

15 Aliae regulae assignantur a Doctoribus, pro legum explicatione, quas videre potes in Saas illa sect. 3. & seq. & Azor illo cap. 16. de quaest. 9. sed ad supradictas facile possunt reduci. Omitto explicationem aliquarum dictionum, quae diuocantur, vel copulatae numerantur, quia perfectus earum sensus ex subiecta materia, & ex modo dicendi, & vtu colligendus est; saepe enim distinctio pro copulatione sumitur, vt constat ex l. ita saepe, ff. de verb. signific. Videtur tamen posse Azor cap. 17. & 18. & Salas disp. 21. sect. 3. vbi de his late agunt. Votum tamen placet aduertere cum his Doctoribus, & Bonacina disp. 1. quest. 1. punct. 8. in fine, particulam seu, & sine, copulatiue accipi, cum apponitur post aliquid vniuersali-ter, & pluraliter dictum; distinctiue vero cum apponitur post aliquid singulariter dictum.

DE
CASTRA
DALAZ
ROMA

5. IV. 100